

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-22 ta' Ottubru, 2010

Citazzjoni Numru. 92/2006

Christine Sammut

Versus

Citadel Insurance p.l.c.

1. F'din il-kawża l-attriċi qiegħda titlob ħlas taħt polza ta' assikurazzjoni kontra serq maħruġa favur tagħha mis-soċjetà assikuratriċi konvenuta.
2. L-attriċi fissret illi l-konvenuta kienet ħarġet polza ta' assikurazzjoni kontra "*fire and special perils*" għall-perijodu mis-27 ta' Jannar 2005 sas-16 ta' Jannar 2006. Fost ir-riskji li kontra tagħhom inħarġet il-polza kien hemm dak ta' serq tal-istock ta' prodotti kosmetiċi tax-xagħar li l-attriċi kienet iżżomm f'maħżen fl-lmtarfa, sal-valur ta' ħamsin elf lira (Lm50,000) – daqs mija u sittax-il elf, erba' mija u tmienja u sittin euro u sebgħa u sittin ċenteżmu (€116,468.67).
3. Fil-11 ta' Marzu 2005 saret serqa mill-maħżen, u l-attriċi għarrfet lill-konvenuta b'dan u għamlet talba għal

ħlas taħt il-polza. Il-konvenuta iżda ma riditx tħallas għax qalet illi l-attriċi ma žammitx “*proper accounting records ... in accordance with best accounting practice*” u ma žammitx ukoll “*a formal stock inventory system*”, kif kienet marbuta li tagħmel taħt il-polza. L-attriċi iżda tgħid illi ħarset il-kondizzjonijiet kollha tal-polza.

4. L-attriċi kompliet tisser illi, kif ċertifikat minn awdituri, il-ħwejjeġ misruqa kienu jiswew wieħed u tletin elf, mija u sebgħa u sittin lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,167.10) – daqs tnejn u sebgħin elf, ħames mija u disgħa u disgħin euro u wieħed u tmenin ċenteżmu (€72,599.81). Għalhekk, b'ittra uffiċjali tal-15 ta' Novembru 2005 sejñet lill-konvenuta biex tħallas wieħed u tletin elf, mija u sebgħa u sittin lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,167.10) imnaqqsin ħamsin lira *policy excess*, b'kollox wieħed u tletin elf, mija u sbatax-il lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,117.10) – daqs tnejn u sebgħin elf, erba' mija u tlieta u tmenin euro u erbgħa u tletin ċenteżmu (€72,483.34). Billi, għalkemm notifikata bl-ittra uffiċjali fit-18 ta' Novembru 1995, il-konvenuta baqqgħet ma ħallsitx, l-attriċi fetħet din il-kawża u qiegħda titlob illi l-qorti:

i. tgħid illi s-serqa tal-11 ta' Marzu 1995 kienet koperta bil-polza maħruġa mill-konvenuta favur l-attriċi; u
ii. tikkundanna lill-konvenuta tħallasha wieħed u tletin elf, mija u sbatax-il lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,117.10) – daqs tnejn u sebgħin elf, erba' mija u tlieta u tmenin euro u erbgħa u tletin ċenteżmu (€72,483.34) – daqskemm jiswew il-ħwejjeġ misruqa mnaqqas il-*policy excess*.

5. Qiegħda titlob ukoll l-ispejjeż, fosthom dawk tal-ittra uffiċjali tal-15 ta' Novembru 1995, u l-imgħaxijiet b'seññ mit-18 ta' Novembru 1995.

6. Is-soċjetà konvenuta ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

i. ma hijiex marbuta li tħallas taħt il-polza għax l-attriċi kisret l-*accounting records warranty* minnha mogħtija taħt il-polza;

ii. bla ħsara għall-ewwel eċċezzjoni, ma għandhiex tħallas daqskemm mitlub mill-attriċi;

iii. f'kull każ, għandu jitnaqqas il-valur ta' dawk il-ħwejjeġ misruqa li nstabu mill-pulizija; u

iv. it-talbiet tal-attriċi huma “infondati fil-fatt u fid-dritt”.

7. Ma huwiex kontestat illi saret is-serqa u illi s-serq huwa wieħed mir-riskji koperti mill-polza. Il-kwistjoni hija qabel xejn jekk l-attriċi naqsitx milli tħares l-obbligazzjonijiet tal-polza u hekk ħelset lill-konvenuta mill-obbligazzjoni li tħallas u, jekk il-konvenuta għadha marbuta, kemm hu il-*quantum* li għandha tħallas.

8. Il-patt illi fuqu l-konvenuta qiegħda sserraħ l-ewwel eċċezzjoni tagħha jgħid hekk:

Accounting records warranty

*Warranted that proper accounting records are to be maintained in accordance with best accounting practice and that a formal stock inventory system is to be maintained at all times. Copies of such records are also to be kept in alternative premises other than the Insured Premises.*¹

9. Dan il-patt għandu jinqara fid-dawl tal-kondizzjoni generali dwar *warranties* li tgħid hekk:

Warranties

*Every Warranty to which this policy or any item thereof is or may be made subject shall from the time the warranty attaches apply and continue to be in force during the whole currency of this policy. Non-compliance with any such warranty in so far as it increases the risk of DAMAGE shall be a bar to any claim in respect of DAMAGE*²

10. Il-kelma “*damage*” fil-polza tfisser fost ħwejjeġ oħra “*loss of the property insured*”.

11. L-interpretazzjoni tal-pattijiet kuntrattwali hija soġġetta wkoll għall-prinċipju ta’ *bona fides* li nsibu fl-art. 993 tal-Kodiċi Ċivili, aktar u aktar meta l-kuntratt huwa wieħed ta’ assikurazzjoni, b’dan illi dan l-obbligu tal-*bona fides* jorbot mhux biss lill-assikurat iżda wkoll lill-assikuratur.

12. Naraw mela jekk l-attriċi zammitx *proper accounting records* u *a formal stock inventory system*.

13. L-attriċi tgħid illi dan għamlitu u wriet rapport ta’ awditur³ li jgħid illi, fuq l-informazzjoni li tat l-attriċi, seta’ jasal biex igħid kemm kienu jiswew il-ħwejjeġ li nsterqu. Il-konvenuta tgħid illi dan ma huwiex biżżejjed: illi l-kontijiet li kellhom jinżammu mill-attriċi ma nżammux għax

¹ *Fol. 22.*

² *Fol. 11.*

³ *Foll. 24 et seqq.*

inħadmu wara s-serqa, u illi l-awditur stess ikkwalifikahom fis-sens illi ma għamilx *stock take* wara s-serqa u illi qagħad fuq dak li qaltu l-attriċi.

14. Effettivament l-awditur xehed illi oġġettivament jista' jgħid x'inxtara mill-attriċi u kemm kien jiswa, għax ra l-*invoices*, għalkemm kellu joqgħod fuq il-kelma tagħha li kull ma nxtara ttieħed fil-maħżen. Biex igħid x'inbigħ mill-attriċi kellu joqgħod fuq ir-riċevuti maħruġa minnha, u kellu wkoll joqgħod fuq il-kelma tagħha li ħarġet riċevuta għal kull ma bigħet. Ma marx fiżikament jara x'fadal wara s-serqa, u hawn ukoll qagħad fuq il-kelma tal-attriċi għax ma kellu ebda mezz biex ikun jaf jekk itteħditx xi ħaġa minn dak li fadal wara s-serqa, għalkemm dwar dan għandu jingħad illi minn *file note* tas-soċjetà konvenuta stess tas-6 ta' April 2005⁴ jidher illi "*a thorough tallying process was carried out and I can confirm that the stock take records are mostly correct*".

15. Dan kollu juri illi effettivament l-attriċi żammet *records*; għalkemm l-*statements* formali saru wara s-serqa, saru fuq informazzjoni li setgħet tagħti u tat l-attriċi. F'dan is-sens, għalhekk, l-attriċi żammet *records*, għalkemm dawn kienu fil-forma ta' *raw data* u mhux fil-forma finali li nħadmet biss wara s-serqa. Il-punt li qajjem l-awditur ma hux li ma nżammux *records* fil-forma ta' riċevuti u dokumenti oħra li minnhom l-awditur seta' jasal għal ċifra: il-punt hu illi ħafna mill-informazzjoni ma setgħetx tiġi verifikata għax ma hemmx *internal control* ladarba l-attriċi kienet tmexxi n-negozju weħedha. Dan il-problema, iżda, kien iqum ukoll li kieku d-dokumenti nżammu b'mod perfett skond l-aqwa prassi aġġornata, għax xorta fl-aħħar mill-aħħar ikollok toqgħod fuq il-kelma tal-attriċi li, per eżempju, irreġistrat il-bejgħ kollu u mhux bigħet b'għaxart elef euro u niżżlet biss u ħarġet riċevuti għal elf euro, jew li daħħlet dak kollu li xtrat fil-maħżen u mhux ħbiethom x'imkien ieħor. Fejn hemm *internal control*, il-persuna li tircievi l-ħlas ma tkunx l-istess persuna li toħroġ l-istock għall-konsenja, u l-persuna li tieħu l-merkanzija mid-dwana ma tkunx l-istess persuna li tkun ħarġet il-ħlas għaliha, u għalhekk il-kelma ta' wieħed tikkonferma u tikkontrolla l-kelma tal-ieħor; min-natura tal-

⁴

Fol. 105.

affarijiet, dan ma hux possibbli fil-każ ta' min, bħall-attriċi, hu *sole trader*.

16. Is-soċjetà assikuratriċi dan kienet tafu u, ladarba ħarġet il-polza, aċċettatu.

17. Li hu importanti hu illi *r-records* li żammet l-attriċi kienu biżżejjed biex oġġettivament tasal għall-valur tal-ħwejjeġ misruqa. Barra minn hekk, ukoll jekk kien hemm xi nuqqasijiet formali min-naħa tal-attriċi, dawn ma kinux hekk illi jkabbru "*the risk of damage*"; skond il-kondizzjoni ġenerali dwar *warranties*, huma biss dawk in-nuqqasijiet illi "*shall be a bar to any claim in respect of damage*".

18. Fil-fehma tal-qorti, għalhekk, is-soċjetà konvenuta ma għandhiex raġuni tajba biex taħrab mill-obbligazzjonijiet tagħha taħt il-polza, u l-ewwel eċċezzjoni hija għalhekk miċħuda.

19. It-tieni kwistjoni quddiem il-qorti hija dwar il-*quantum* tat-telf tal-attriċi.

20. Minn dak li ntqal fuq, jidher illi *r-riċevuti* u *d-dokumenti l-oħra* li żammet l-attriċi kienu biżżejjed biex l-awditur jasal għall-valur tal-ħwejjeġ misruqa, dejjem jekk toqgħod fuq il-kelma tal-attriċi illi kull negozju li għamlet kien dokumentat. Fiċ-ċirkostanzi u fin-nuqqas ta' prova kuntrarja, il-qorti ma tarax li ma għandhiex toqgħod fuq il-kelma tal-attriċi għax jekk tgħid mod ieħor tkun qiegħda tgħid illi ebda *sole trader* ma jista' jkun validament assikurat kontra serq.

21. L-awdituri tad-ditta *DFK Malta*, wara li qiesu *r-riċevuti* u *d-dokumenti l-oħra* li tathom l-attriċi, ikkalkolaw illi l-ħwejjeġ misruqa kienu jiswew wieħed u tletin elf, mija u sebgħa u sittin lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,167.10) – daqs tnejn u sebgħin elf, ħames mija u disgħa u disgħin euro u wieħed u tmenin ċenteżmu (€72,599.81). Dawn il-kalkoli, imsaħħin bid-dokumenti esebiti fil-proċess, ma ntwerewx li huma żbaljati u l-qorti għalhekk sejra toqgħod fuqhom. It-tieni eċċezzjoni wkoll, għalhekk, hija miċħuda.

22. Il-konvenuta fit-tielet eċċezzjoni tagħha tgħid illi mill-valur tal-ħwejjeġ misruqa għandu jitnaqqas il-valur ta' dak li rnexielhom isibu l-pulizija. Huwa minnu li l-pulizija sabu xi kwantità tal-ħwejjeġ misruqa f'idejn terzi; l-uffiċjal li mexxa l-investigazzjoni iżda xehed illi dak li nstab ma huwiex fi stat kummerċjabbli u għalhekk ma għandu ebda

valur fis-suq⁵. Għalhekk ma għandu jsir ebda tnaqqis flief dak tal-*policy excess*, u t-tielet eċċezzjoni wkoll hija miċhuda.

23. Għandu jingħad ukoll iżda illi l-attriċi taḥti wkoll għan-nuqqas ta' ftehim li wassal biex kellha ssir din il-kawża għax jidher illi lill-konvenuta ma għadditilhiex kopja tad-dokumenti kollha li kellha f'idejha. Fil-fatt, prova importanti dwar dak li l-attriċi bigħet lil terzi – ir-riċevuti fiskali – nġiebet biss fi stadju avanzat tas-smiġħ tal-kawża: dawn id-dokumenti kienu preżentati biss b'nota tas-27 ta' Ottubru 2009⁶, meta skond dikriet tas-17 ta' Frar 2006⁷ kellhom jingiebu fi żmien għoxrin jum mill-komunika tad-dikriet; ukoll, b'dikriet tat-13 ta' Novembru 2006⁸ il-qorti taḥret assistant ġudizzjarju biex jirċievi dokumenti, u dan żamm seduta għalhekk fil-11 ta' Jannar 2007⁹, iżda l-attriċi, kif rajna, stenniet sas-27 ta' Ottubru 2009 biex ipproduċiet dawn id-dokumenti li kienu f'idejha sa mill-bidunett, u għalhekk kien imissha ipprezentathom meta fetḥet il-kawża fis-6 ta' Frar 2006.

24. Din l-imġieba tal-attriċi ma tistax ma jkollhiex relevanza għall-għanijiet ta' kif jinqasmu l-ispejjeż tal-kawża bejn il-partijiet.

25. Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża billi, wara li tiċċhad l-eċċezzjonijiet tas-soċjetà konvenuta, tilqa' l-ewwel talba tal-attriċi u tgħid illi s-serqa tal-11 ta' Marzu 2005 kienet koperta bil-polza maḥruġa mill-konvenuta favur l-attriċi, u tilqa' t-tieni talba u tikkundanna lill-konvenuta tħallas lill-attriċi wieḥed u tletin elf, mija u sbatax-il lira u għaxar ċenteżmi (Lm31,117.10) – daqs tnejn u sebgħin elf, erba' mija u tlieta u tmenin euro u erbgħa u tletin ċenteżmu (€72,483.34) – flimkien mal-imgħaxijiet minn dakinhar li saret talba għall-ħlas b'att ġudizzjarju.

26. L-ispejjeż għandhom jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

⁵ Xieħda tal-Ispettur Carmelo Magri fis-seduta tat-28 ta' April 2009, *fol.* 151.

⁶ *Fol.* 230 *et seqq.*

⁷ *Fol.* 27.

⁸ *Fol.* 119.

⁹ *Fol.* 120.

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----